

Imre Kálmán ja ta meisterteos „Silva“

„Estonia“ andis meile hiljuti huvitava esietenduse, mängides Imre Kálmáni kõikjal tuntuks saanud, tujuloovat operetti „Silva“, mis oma kerge temperamentsusega on juba aastakümneid püsinud Euroopa teatrite opereti-repertuaaris. Oli hea nautida kuulsa ungari operetimeistri kaunist loominguut valsimeloodiate ja tujuküllaste tšardaš- viisidega. Möödunud saksa okupatsiooni ajal ei olnud meil võimalik kordagi kuulda Kálmáni ilusaid helisid, kuna fašistlikud võimud olid tema teoste mängimise ära keelanud. Nüüd ja edaspidi on jälle avanenud võimalus nautida Kálmáni kauneid operette, millised oma

Imre Kálmán

kerge elegantsi, heatujuulise ja sädeleva muusikaga on meie teatripublikut alati kutkestanud.

Aeg, milles sündis ja küpses Kálmáni talent ja tema üle maailma tuntud operett „Silva“, on mitmeti huvitav.

Imre Kálmán on sündinud 24. okt. 1882. a. Ungaris Siófoki linnakeses, mis asub tuntud supelikoha Balatoni järve ääres. Juba lapsena tundis ta suurt huvi muusika vastu. Kui ta vanem õde klaverit mängis, siis oli noore Kálmáni alatine koht klaveri kõrval. Seal õppis ta juba 4-aastaselt Liszti 2. rapsoodiat peast laulma. Kui Siófokis avati teater, siis viibis nooruk Kálmán terve päev seal, jälgides huviga proove ja etendusi. Eriti vaimustatud oli ta Straussi „Nahkhiirest“. Sügisel 1892. a. saadeti Kálmán Budapesti, jätkama oma haridusesaamist sealses gümnaasiumis. Samal aastal avanes tal võimalus Budapesti riigiooperis näha ja kuulda esimest operetti „Valküürid“, mille etendus jättis talle sügava mulje. Ta vaimustus operist oli niivõrd suur ja loomulik, et ta tihti laulis kuulnud operi meloodiaid, mis tal aina mõlkusid meeles. Juba tol ajal oli küpsenud temas otsus saada komponistiks. Kaheksateistkümnenda aastana oli ta juba õpilane teises kompositsiooniklassis Budapesti Muusikaakadeemias. Ta pidi pingsalt ja palju õppima, et kõike sellest jumalikust kunstist — muusikast omandada ja saadud teadmised oma tulevastes teostesse rakendada. Need olid rasked päevad noorele Kálmánile. Suurt abi oma

teadmiste täiendamisel sai ta vene helimeistri Tšaikovski tödest. Nendest õhku selgus ja mõttetihedus imbus ka Kálmáni teostesse. Tema esimesed komponeringud olid laulud. Järgmised teosed „Scherzando“, „Saturnalia“ ja „Endu ja Johanna“ olid sümfoonilise sisuga. Teoste teemad olid laenatud aga Tšaikovski loominguist. Ta katsetas ka muusikalustmängudega, aga need polnud tähelepanuäratavad.

Kálmáni järgnev elujärk viis ta Budapestist Viini, kus ta sattus kohe röömsasse ja tujuküllasesse valdkonda. Seal kaugenest ta päev-päevaga tõsisemal viisil muusikast. Ta hakkas armastama operette ja kuna ta mõningate lõbusate laulukestega oli Viini publikule tuttavaks saanud, tärkas temas mõte — kirjutada operett. 1908. a. lõi ta avalikkuse ette oma esimese opereti „Sügismanööver“. Järgnevad operetid, nagu „Mustlasparun“ jt. töid talle teenitud edu.

Enneolematu menu saavutas aga „Silva“, mille komponeerimisega alustas ta 1914. a. mais. „Silva“ täielikku lõpetamist sel aastal segasid ärevad ajad. Alles järgmise aasta sügisel sai ta asuda „Silva“ viimistlemise juurde. Ja 17. novembril 1915. a. oli „Silva“ esietendus, mis sai haruldase menu osaliseks. Säärast suurt lavavõitu polnud ükski Kálmáni operett veel saavutanud. Säärast võidurada on ta sammunud parkümmend aastat maailma kõikidel lavadel.

„Silva“ dublantidega

Läinud pühapäeval tuli operett „Silva“ ettekannde dublantidega kandvais osades. Etendus kujunes seejuures teatrikülastajale huvitavaks, sest opereti raames võimalus näha päris värskel jõude kui ka varemalt sõnalavastuse ajal tuntud näitlejaid kerge muusa teenistuses.

Ettekannde keskpunktiks oli Therese Masing nimiosalisena. Noor näitleja jättis küll puudu Silva sädelevusest ja temperamendist, kuid ta ei eksinud selle vastu, mis oleks takistanud nauatimast Silvat sellisel tagasihoidlikul kujul. T. Masing võiks julgeda kindlasti enam, sest algus polnud ju halb. Ainult rohkem rõhku intonatsioonihütlusele!

Arvestades näitleja lavanoorust ja vilumatust, oli ta mõnes etteastes küllaliki meeldiv. Kui ta andis edasi talle elamuste pinget, poleks tarvitsenud see liigselt rahutuks muuta häälelist kandvust, mis juba oli niigi nõrk.

F. Juhandi Silva vastasmängijana ei saavutanud palju kiiduväärset. Ta Edvin jäi lavalise saamatuse ja ilmetu esinemise varju. Kui palju enam tun-

deid, temperamenti ja galantset mehisust tahaks näha selles rollis, sest see on ju lõpuks ikkagi opereti esimene armastaja!

Juhandi on tutvustanud end päris heade eeldustega lauljana „Silvas“. Ta tõlgitsuslikud võimed polnud antud põrmugi operetile omases vaimus. Dramaatiline väljendus oli halb ja meeleolutsemine polnud kuigi veenev.

Subretina nägime esmakordselt „Estonia“ laval K. Tiidus-Ojatar. Nimetatud oli hästi püüdlük oma osa tõlgitsuses, kuid jättis puudu loomulikkusest ja lavalisest liikumiskõrgusest.

R. Nuude Bonis oli rohkem koomiliselt mõjuda tahtmist kui intuiitivsel sündmustikule kaasaelamist. V. Leetjärv värssti osas jälgis üldjoonis oma eelkäija karikeeritud tõlgitsust, kuid mõjus sümptatsena mõningate liialduste tasandamises. B. Hansen Ferryna andis oma osas aga õhtu täiuslikema tõlgitsuse.

„Silva“ teine koosseis võeti vastu rohkete kiiduvaldustega.

K. ja T.